

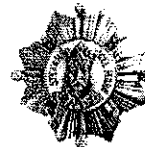
Pr. 35/2023
сү, сЕМ

**CENTRUL NAȚIONAL
ANTICORUPȚIE AL
REPUBLICII MOLDOVA**

**НАЦИОНАЛЬНЫЙ ЦЕНТР
ПО БОРЬБЕ С КОРРУПЦИЕЙ
РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА**

MD-2004, mun. Chișinău, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt 198
Tel. (+373) 22-25-72-94

Nr. 06/2/4127 din 14.03.2023

La nr.35 din 24.02.2023

Parlamentul Republicii Moldova

Prin prezenta, Vă remitem atașat raportul de expertiză anticorupție la proiectul de lege privind implementarea considerentelor unor hotărâri ale Curții Constituționale.

Anexă: Raportul de expertiză anticorupție – 3 (trei) file.

Director

Digitally signed by Rusu Iulian
Date: 2023.03.14 14:35:16 EET
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova

Iulian RUSU

SECRETARIATUL PARLAMENTULUI REPUBLICII MOLDOVA		
D.D.P. Nr. <u>575</u>		
" <u>14</u> "	<u>03</u>	<u>2023</u>
Ora _____		

RAPORT DE EXPERTIZĂ ANTICORUPȚIE

Nr. ELO23/8586 din 14.03.2023

la proiectul de lege privind implementarea considerentelor unor hotărâri ale Curții Constituționale

Prezentul raport de expertiză anticorupție a fost întocmit de Centrul Național Anticorupție al Republicii Moldova în baza Legii nr.100/2017 cu privire la actele normative, a Legii nr.1104/2002 cu privire la Centrul Național Anticorupție, a Legii integrității nr.82/2017 și a Metodologiei de efectuare a expertizei anticorupție a proiectelor de acte legislative și normative, aprobată prin Hotărârea Colegiului Centrului nr.6 din 20 octombrie 2017.

I. Analiza riscurilor de corupere a procesului de promovare a proiectului

I.1. Pertinența autorului, categoriei propuse a actului și a procedurii de promovare a proiectului

Autor al proiectului de act normativ este Parlamentul Republicii Moldova, iar autor nemijlocit este un grup deputați în Parlament, ceea ce corespunde art.73 din Constituția Republicii Moldova și art.47 alin.(3) din Regulamentul Parlamentului, aprobat prin Legea nr.797/1996.

Cu referire la categoria actului legislativ, autorul a omis să prevadă în clauza de adoptare a proiectului lege categoria de lege propusă spre adoptare. Conform art.72 alin.(1) din Constituția Republicii Moldova, „Parlamentul adoptă legi constituționale, legi organice și legi ordinare.”

Respectiv, proiectul nu respectă cerințele impuse de art.44 din Legea nr.100/2017 cu referire la clauza de adoptare a actului normativ, care prevede că, „(1) Clauza de adoptare a actului normativ constă într-o propoziție care cuprinde denumirea autorității publice emitente și decizia de adoptare, aprobare sau emitere a actului normativ, iar pentru proiectele de legi cuprinde și categoria acestora. [...] (2) Clauza de adoptare a actului normativ este obligatorie pentru toate actele normative.”

I.2. Respectarea rigorilor de transparență în procesul decizional la promovarea proiectului

Conform art.8 al Legii nr.239/2008 privind transparența în procesul decizional *"etapele asigurării transparenței procesului de elaborare a deciziilor sunt:*

- a) informarea publicului referitor la inițierea elaborării deciziei;*
- b) punerea la dispoziția părților interesate a proiectului de decizie și a materialelor aferente acestuia;*
- c) consultarea cetățenilor, asociațiilor constituite în corespundere cu legea, altor părți interesate;*
- d) examinarea recomandărilor cetățenilor, asociațiilor constituite în corespundere cu legea, altor părți*

interesate în procesul de elaborare a proiectelor de decizii;
e) informarea publicului referitor la deciziile adoptate."

Proiectul supus expertizei a fost plasat pe pagina web a Parlamentului RM, cu anexarea notei informative, fiind asigurat accesul părților interesate la proiectul prenotat pentru a putea prezenta/expedia recomandări asupra acestuia.

I.3. Scopul anunțat și scopul real al proiectului

Potrivit notei informative: „[...] condițiile ce au impus elaborarea prezentului proiect de lege rezultă, în mod indubitabil, din necesitatea și obligativitatea implementării unor considerente cu valoare constituțională, conținute în actele Înaltei Curți de Jurisdicție Constituțională și care statuează un postulat incontestabil, și anume că limba de stat a Republicii Moldova este limba română. În aceste circumstanțe de drept, finalitățile urmărite de conceptul proiectului de lege sunt următoarele: - prezenta inițiativă legislativă are drept scop ajustarea cadrului normativ existent la interpretările și considerentele Curții Constituționale referitoare la limba de stat a Republicii Moldova; - prezenta inițiativă legislativă nu constituie o inițiativă ordinară de modificare a Constituției, ci una tehnică, care rezultă din obligativitatea executării și/sau implementării actelor Curții Constituționale; - prezenta inițiativă legislativă are drept obiectiv obligația Parlamentului (i) de a acționa cu respectarea principiului loialității constituționale și (ii) de a exercita competența de bază a acestuia, și anume cea de legiferare atribuită de Constituție, în special când o astfel de obligație reiese sau a fost impusă prin interpretările și considerentele conținute în actele Curții Constituționale.”

Analizând normele elaborate s-a constatat că prin proiect se propune implementarea considerentelor unor hotărâri ale Curții Constituționale (Hotărârea Curții nr.36/2013 privind interpretarea articolului 13 alineatul (1) din Constituție în corelație cu Preambulul Constituției și Declarația de Independență a Republicii Moldova, paragrafele 119-124, Hotărârea Curții Constituționale nr.4/2021 pentru controlul constituționalității Legii nr. 234/2020 cu privire la funcționarea limbilor vorbite pe teritoriul Republicii Moldova, paragrafele 37 și 38 și Avizul Curții Constituționale nr.3/2017 la proiectul de lege pentru modificarea articolului 13 din Constituția Republicii Moldova.

I.4. Interesul public și interesele private promovate prin proiect

Reieșind din argumentele expuse de autor în nota informativă, proiectul promovează interesul public privind ajustarea cadrului normativ existent la interpretările și considerentele Curții Constituționale referitoare la limba de stat a Republicii Moldova.

I.5. Justificarea soluțiilor proiectului

I.5.1. Suficiența argumentării din nota informativă.

În conformitate cu art.30 al Legii nr.100/2017 cu privire la actele normative, proiectele de acte normative sunt însoțite de „nota informativă care cuprinde:

- a) denumirea sau numele autorului și, după caz, a participanților la elaborarea proiectului actului normativ;
- b) condițiile ce au impus elaborarea proiectului actului normativ și finalitățile urmărite;
- c) descrierea gradului de compatibilitate, pentru proiectele care au ca scop armonizarea legislației naționale cu legislația Uniunii Europene;
- d) principalele prevederi ale proiectului și evidențierea elementelor noi;
- f) modul de încorporare a actului în cadrul normativ în vigoare”.

Argumentele invocate de autor în nota informativă justifică necesitatea elaborării proiectului, fiind întrunite cerințele art.30 al Legii nr.100/2017 cu privire la actele normative.

I.5.2. Argumentarea economică-financiară.

Conform art.30 lit.e) al Legii nr.100/2017 cu privire la actele normative, nota informativă trebuie să conțină „e) fundamentarea economico-financiară”.

Potrivit notei informative: „Implementarea proiectului de lege nu necesită cheltuieli financiare și alocarea mijloacelor financiare suplimentare din bugetul de stat.”

II. Analiza generală a factorilor de risc ale proiectului

II.1. Limbajul proiectului

Potrivit art.54 al Legii nr.100/2017 cu privire la actele normative „textul proiectului actului normativ se elaborează [...] cu respectarea următoarelor reguli: [...]

a) se expune într-un limbaj simplu, clar și concis [...]

c) terminologia utilizată este constantă, uniformă și corespunde celei utilizate în alte acte normative, în legislația Uniunii Europene și în alte instrumente internaționale la care Republica Moldova este parte, cu respectarea prevederilor prezentei legi; [...]

e) se interzice folosirea neologismelor dacă există sinonime de largă răspândire, [...]

f) se evită folosirea [...] a cuvintelor și expresiilor [...] care nu sînt utilizate sau cu sens ambiguu;

g) se evită tautologiile juridice;

h) se utilizează, pe cât este posibil, noțiuni monosemantice, [...]”.

Textul proiectului este expus într-un limbaj simplu, clar și concis, cu respectarea regulilor gramaticale și de ortografie, întrunind cerințele prevăzute de art.54 din Legea nr.100/2017.

II.2. Coerența legislativă a proiectului

În textul proiectului nu au fost identificate norme contradictorii sau conflicte dintre prevederile acestuia cu reglementările altor acte normative în vigoare.

II.3. Activitatea agenților publici și a entităților publice reglementată în proiect

Proiectul conține reglementări privind activitatea autorităților publice cu competență de adoptare, aprobare sau emitere a actelor normative inferioare legii, care, în termen de 30 de zile de la data intrării în vigoare a prezentei legi, vor opera modificările ce se impun în sensul prezentei legi.

La fel, proiectul stabilește competența Agenției Resurse Informaționale Juridice de a asigura în Sistemul informațional „Registrul de stat al actelor juridice” operarea modificărilor ce se impun în sensul prezentului proiect de lege, în toată legislația Republicii Moldova, inclusiv în Constituția Republicii Moldova referitor la limba de stat - limba română. În formula propusă, aceste atribuții ale Agenției depășesc competențele sale și contravin statutului său (analiza factorilor de risc și a riscurilor de corupție este prezentată în compartimentul III al prezentului raport de expertiză anticorupție).

II.4. Atingeri ale drepturilor omului care pot fi cauzate la aplicarea proiectului

Prevederile proiectului nu aduc atingere drepturilor fundamentale ale omului consacrate de Constituția Republicii Moldova, Declarația Universală a Drepturilor Omului și Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

III. Analiza detaliată a factorilor de risc și a riscurilor de corupție ale proiectului

- 1 -

Art.IV potrivit proiectului de lege

Art.IV. - În scopul executării prezentei legi, în termen de 30 de zile de la data intrării în vigoare a prezentei legi, Agenția Resurse Informaționale Juridice va asigura în Sistemul informațional „Registrul de stat al actelor juridice” operarea modificărilor ce se impun în sensul prezentei legi, în toată legislația Republicii Moldova, inclusiv în Constituția Republicii Moldova.

Obiecții:

Norma analizată stabilește competența Agenției Resurse Informaționale Juridice de a asigura în Sistemul Informațional „Registrul de stat al actelor juridice” de a opera modificările ce se impun în toată legislația Republicii Moldova, inclusiv în Constituția Republicii Moldova referitor la limba de stat - limba română. În formula propusă, aceste atribuții ale Agenției depășesc competențele sale și contravin statutului său.

Conform pct.7 din Regulamentul cu privire la organizarea și funcționarea Agenției Resurse Informaționale Juridice, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.644/2018, una din funcțiile de bază ale Agenției este de a asigura evidența, sistematizarea, publicarea legilor, hotărârilor Parlamentului, hotărârilor Curții Constituționale, hotărârilor, ordonanțelor și dispozițiilor Guvernului, decretelor Președintelui Republicii Moldova în conformitate cu Legea nr.173 din 6 iulie 1994 privind modul de publicare și intrare în vigoare a actelor oficiale.

Potrivit pct.2 din Conceptul Sistemului Informațional „Registrul de stat al actelor juridice”, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.165/2022, „SI RSAJ reprezintă totalitatea mijloacelor tehnice informaționale automatizate destinate păstrării, prelucrării și furnizării informației juridice, necesare procesului de sistematizare a legislației Republicii Moldova.”

Totodată, art.4 din Legea nr.173/1994 privind modul de publicare și intrare în vigoare a actelor oficiale stabilește că, „Rectificările la actele oficiale publicate în Monitorul Oficial se publică tot acolo de către Agenția Informațională de Stat “Moldpres” în baza demersului scris al autorității care a adoptat sau a emis actele în cauză, în termen de cel mult 10 zile de la data prezentării demersului. Demersul respectiv se transmite concomitent și Agenției Resurse Informaționale Juridice pentru publicarea rectificărilor în Registrul de stat al actelor juridice al Republicii Moldova.”

Prin urmare, SI RSAJ este doar o bază de date, și nu o sursă originală a unor texte normative. Această bază este organizată în baza principiului redării fidele a textelor actelor normative, inclusiv a Constituției Republicii Moldova, iar Agenția Resurse Informaționale Juridice, ce este autoritate administrativă în subordinea Ministerului Justiției, nu are competențe de operare a modificărilor ce se impun în toată legislația Republicii Moldova, inclusiv a Constituției Republicii Moldova. Or, potrivit art.III din proiect de lege, „[...] autoritățile publice cu competență de adoptare, aprobare sau emitere a actelor normative inferioare legii vor opera modificările ce se impun în sensul prezentei legi”.

Pericolul coruptibil al acestui factor de risc constă în faptul că Agenția ce se bucură de aceste atribuții contrare statutului său deține discreții exagerate referitor la SI RSAJ.

Recomandări: Se recomandă excluderea art.IV din proiect.	
Factori de risc: <ul style="list-style-type: none"> ● Atribuții excesive, improprii sau contrare statutului entității publice ● Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative 	Riscuri de corupție: <ul style="list-style-type: none"> ● Generale ● Legalizarea actelor de: <ul style="list-style-type: none"> - depășire a atribuțiilor de serviciu

IV. Concluzia expertizei

Proiectul a fost elaborat de un grup de deputați în Parlamentul Republicii Moldova în scopul implementării unor considerente cu valoare constituțională, conținute în actele Înaltei Curți de Jurisdicție Constituțională și care statuează un postulat incontestabil, și anume că limba de stat a Republicii Moldova este limba română. În aceste circumstanțe de drept, finalitățile urmărite de conceptul proiectului de lege sunt următoarele: - prezenta inițiativă legislativă are drept scop ajustarea cadrului normativ existent la interpretările și considerentele Curții Constituționale referitoare la limba de stat a Republicii Moldova; - prezenta inițiativă legislativă nu constituie o inițiativă ordinară de modificare a Constituției, ci una tehnică, care rezultă din obligativitatea executării și/sau implementării actelor Curții Constituționale; - prezenta inițiativă legislativă are drept obiectiv obligația Parlamentului (i) de a acționa cu respectarea principiului loialității constituționale și (ii) de exercita competența de bază a acestuia, și anume cea de legiferare atribuită de Constituție, în special când o astfel de obligație reiese sau a fost impusă prin interpretările și considerentele conținute în actele Curții Constituționale.

Proiectul supus expertizei a fost plasat pe pagina web a Parlamentului RM, cu anexarea notei informative, fiind asigurat accesul părților interesate la proiectul prenotat pentru a putea prezenta/expedia recomandări asupra acestuia.

Autorul a omis să prevadă în clauza de adoptare a proiectului lege categoria de lege propusă spre adoptare. Conform art.72 alin.(1) din Constituția Republicii Moldova, „Parlamentul adoptă legi constituționale, legi organice și legi ordinare.”

La fel, proiectul stabilește competența Agenției Resurse Informaționale Juridice de a asigura în Sistemul informațional „Registrul de stat al actelor juridice” operarea modificărilor ce se impun în sensul prezentului proiect de lege, în toată legislația Republicii Moldova, inclusiv în Constituția Republicii Moldova referitor la limba de stat - limba română. În formula propusă, aceste atribuții ale Agenției depășesc competențele sale și contravin statutului său..

Prin urmare, se recomandă revizuirea proiectului de decizie prin prisma obiecțiilor și recomandărilor prezentate în raportul de expertiză anticorupție. Oportunitatea adoptării proiectului de lege ține de competența Parlamentului.

14.03.2023

Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție:

Digitally signed by Vameș Xenia
Date: 2023.03.14 14:08:26 EET
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova

XENIA VAMEȘ, Inspector principal